

Лещенко В. О.
студентка 4-го курсу ОР «Бакалавр»
ННІ права КНУ ім. Тараса Шевченка

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ОРГАНІЗАЦІЇ АДВОКАТУРИ V. УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

В міжнародно-правовому просторі стандарти діяльності та організації адвокатури закріплені та регулюються низкою актів, серед яких слід виділити основні: Основні положення про роль адвокатів ООН, Проект Загальної декларації про незалежність правосуддя (декларація Сінгхві), Рекомендація Комітету Міністрів РЄ R (2000)21 про свободу здійснення професії адвоката, Хартія основних принципів європейської адвокатської професії ССВЕ та Кодекс поведінки європейських адвокатів ССВЕ[1]. В Україні стандарти організації та діяльності адвокатури регулюються комплексно державними та галузевими актами, зокрема органів адвокатського самоврядування. Основним нормативно-правовим актом, що закріплює та регулює такі стандарти є Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05 липня 2012 року.

В юридичній науці розрізняють три групи міжнародних стандартів що регулюють сферу адвокатури: організаційні, функціональні та етичні. Розглянемо детальніше саме організаційні стандарти, які стосуються упорядкування та побудови адвокатури, зокрема, до них відносять: недержавний характер адвокатської діяльності; свобода професії; самоврядування; відсутність дискримінації на зайняття адвокатською діяльністю; особливий статус адвокатури і адвоката у публічних і приватних сферах; доступність правничої допомоги адвокатів; дисциплінарна відповідальність адвокатів. Кожен із названих стандартів визначений та закріплений в міжнародних та національних українських актах.

Недержавний характер адвокатури забезпечує: альтернативу органам державної влади і органам місцевого самоврядування у питаннях охорони і захисту прав особи; ефективне та неупереджене надання правової допомоги у ситуаціях, коли встановлений і санкціонований державою механізм правозахисту втрачає дієвість; менш формалізований порядок надання цієї допомоги порівняно із зверненням до компетентних державних органів; адекватне відображення потреб громадянського суспільства, своєчасне реагування на процеси, що відбуваються в ньому; зміцнення контролю громадськості у сфері дотримання прав особи[2].

Свобода професії як стандарт організації адвокатури визначається принципом незалежності. Даний стандарт включає: незалежність від держави в питаннях допуску до здійснення адвокатської діяльності, незалежність від довірителя та від третіх осіб; економічна незалежність, яка може бути

гарантована адвокату тільки в разі достатнього доходу від його професійної діяльності[3].

У Звіті Місії Міжнародної комісії юристів в Україні (квітень 2020 року) вказується на те, що адвокати стикаються з випадками фізичних нападів або погрозами таких нападів, можуть стикатися з адміністративними та судовими переслідуваннями, втручанням у відносини між адвокатом та клієнтом та ін. Існують випадки втручання влади в діяльність адвоката, що порушують не лише стандарт свободи професії, але й стандарт недержавного характеру[4].

Наступним стандартом самоврядування. Воно являє собою гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури, керуючись нормативно-правовими актами. Даний стандарт закріплений окремо в національному законодавстві європейських країн, серед міжнародних документів – Проекті Загальної декларації про незалежність правосуддя (декларація Сінгхві).

В українському законодавстві регулюється за допомогою комбінації державної та самоврядної регламентації: Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05 липня 2012 року та низкою нормативних документах, прийнятих Радою адвокатів України. Саме від моменту прийняття галузевого закону та створення органу адвокатського самоврядування, Україна зробила важливі кроки в бік забезпечення на законодавчому рівні захисту статусу правничої професії та забезпечила можливість підвищити рівень дотримання міжнародних стандартів.

Стандарт відсутності дискримінації на зайняття адвокатською діяльністю розглядають у двох аспектах: у відсутності перешкод та дискримінації для осіб, які бажають стати адвокатом, а також у відсутності будь-якого обмеження на допуск особи до адвокатської практики, обґрунтовуючи таку відмову існуванням певних ознак релігійної, політичної, соціальної чи майнової належності. Ще декілька років тому було чимало порушень даного стандарту в Україні, зокрема, в питаннях порушення гендерної нерівності. Але останнім часом таких порушень стало в рази менше.

Особливий статус адвокатури і адвоката у публічних і приватних сферах як стандарт адвокатури проявляє її дуалістичний характер: з одного боку, є невід’ємним елементом державного механізму захисту прав людини, а з другого – члени адвокатської спільноти є представниками громадянського суспільства, що здійснюють захист, представництво та надають інші види правової допомоги його членам.

Доступність надання правової допомоги адвокатів забезпечується, насамперед, доступністю засобів правового захисту на національному рівні, що покладається на державу. Доступність правничої допомоги адвокатів пов’язується зі створенням належних умов для отримання юридичних послуг. З джерел з якими я ознайомила, можна зробити висновок, що найчастіше

громадяни стикаються з такими проблемами в наданні безоплатної правової допомоги в Україні як: недостатність кадрів; непередбачене призначення слідчим процесуальних дій без врахування часу на призначення адвоката та видачу доручення центром; неправильне застосування п.4 ст.20 Закон України «Про безоплатну правову допомогу», висуваючи її як підставу не надання безоплатної вторинної правничої допомоги [5].

Дисциплінарна відповідальність адвоката є важливим та необхідним засобом підтримання честі адвокатури, підвищення її незалежності та забезпечення справедливого здійснення правосуддя в умовах верховенства права. В міжнародно-правовому просторі закріплений Основними положеннями про роль адвокатів, прийнятих VIII Конгресом ООН у 1990 році. В українському законодавстві закріплений та регулюється Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05 липня 2012 року та Положеннями про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, затверджене рішенням РАУ від 30 серпня 2014 року.

На практиці в Україні існують порушення даного стандарту, що визначається також і у звіті «Україна: конфлікт, позбавлення права займатися адвокатською діяльністю та зупинення дії ліцензії на здійснення адвокатської діяльності» та у звіті МКЮ «Між молотом і ковадлом: напади на адвокатів України» від квітня 2020 року, де вказується на таку проблему як обмежений перелік дисциплінарних санкцій, який не забезпечує відповідність принципу пропорційності таких санкцій [4]. Для вирішення даної проблеми рекомендується взяти за приклад практику Австрії та Франції – пропонується розширення дисциплінарних стягнень.

Проведений аналіз міжнародно-правових актів, що регулюють діяльність та організацію адвокатів дає підстави вважати, що стандарти слугують зразками функціонування та покращення Інституту адвокатури, забезпечують ефективну реалізацію професійних прав та обов'язків адвокатів. В Україні є відхилення від належного забезпечення їх здійснення, тому доцільно внести зміни у законодавстві, беручи за приклад практику країн ЄС.

Список використаної літератури:

1. Тінювий звіт «Адвокатура України: уроки перших років самоврядності», Київ, 2018. року URL: https://parlament.org.ua/wpcontent/uploads/2018/09/Shadow_Report_Bar_19.09.2018pdf-1.pdf
2. Монографія «Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження», Київ «Ін Юре» 2019 рік. URL: <https://rd.ua/storage/lessons/803/680Святоцька%20В.О.%20Стандарти%20організації%20та%20професійної%20діяльності%20адвокатури.Монографія.Київ.2019..pdf>

3. Хартія основних принципів європейської адвокатської професії CCBE. URL: http://qala.org.ua/wp-content/uploads/2017/03/Hartiya_brenduvannya.pdf

4. Звіт МКЮ в Україні (квітень 2020 року) «Між молотом та ковадлом: напади на адвокатів України». URL: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2020/05/Ukraine-Between-the-rock-and-the-anvil-Publications-Reports-Mission-report-2020-UKR.pdf>

5. Висновки та рекомендації звіту Ради Європи за результатами оцінювання системи безоплатної правової допомоги в Україні у світлі стандартів та передового досвіду Ради Європи (15 вересня 2016 року, Київ). URL: <https://rm.coe.int/16806ff a9>.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри нотаріального, виконавчого процесу та адвокатури, прокуратури, судоустрою Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Кухнюк Дмитро Володимирович**